

‘Η ΠΑΤΡΑ καὶ ἄλλα

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ

«Ο ΚΑΤΑΞΙΩΤΗΣ ΑΛΒΕΡΤΟΣ ΣΒΑΪΤΣΕΡ» τοῦ Κ. ΛΑΜΠΗ ΛΟΥΚΟΥ

Οἱ μεγάλες μορφές καὶ τὰ μεγάλα ἔργα σ’ αὐτὴ τῇ γῇ ἄλλοτε πραγματώνονται ἥσυχά κι’ ἄλλοτε κατασταίνονται με δύναμη φυσικοῦ φαινομένου. ‘Η μέσα, ὅμως, οὐσία τους εἶναι πάντα τὸ ἀνθρώπινο. Καὶ πίσω ἀπὸ κάθε φαινόμενο πὸν συμβαίνει, συνοδεύοντας τὴν πορεία τῆς κάθε ἀνθρώπινης μεγαλωσύνης, κρύβεται τὸ μυστικὸ ὄν τῆς ἀναγωγῆς τῆς ζωῆς, ὅπου θὰ μπορούσε νὰ εἰπωθεῖ ἀγγελικὸ. Αὐτὸ ὑφαίνει τὸ πλέγμα τοῦ ἀναβαθμοῦ, πὸν πάνω του σκαλώνουν οἱ εἰκόνες καὶ τὰ πράγματα, πὸν δημιουργοῦν καὶ σώζουν καὶ ὁλοκληρώνονται καὶ στέκονται κατὰ ἀπειρία τρόπων.

Τὶς σκέψεις αὐτὲς κάνει τούτῃ ἡ στήλη, ἐξ αἰτίας τοῦ βιβλίου τοῦ Α. Λούκου, πὸν τυπώθηκε στὴν Πάτρα (Τυπογραφία Π. Μεταξά—Ε. Μητροπούλου) με ἐξώφυλλο φιλοτεχνημένο ἀπὸ τὸν Ἀνδρέα Σαραντόπουλο, καὶ καθὼς μέσ’ ἀπ’ τὶς σελίδες του ζωντανεῖ καλὰ ἡ μορφή καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἀλβέρτου Σβάιτσερ, αὐτοῦ τοῦ ἥσυχου, σχεδὸν παθητικοῦ ἀνθρώπου πὸν ἄφησε ἀνεξάλειπτη σφραγίδα ζωῆς, σὲ καιροὺς φόβου καὶ θανάτου.

Πραγματικά, οἱ σκέψεις αὐτές, κατὰ τὴν ἀντίληψη τῆς στήλης, ἀποτελοῦν καὶ τὴν γραμμὴ τοῦ βιβλίου καὶ θὰ εἰπωθεῖ ὅτι ἔχουμε μιά γραφὴ ἄμεσα καὶ σφιχτὰ δεμένη με μιά δύσκολη

πραγματικότητα πὸν πέζει τὰ ἀνθρώπινα, ὄχι μόνο με τὴ φοιητὴ δύναμη τῆς πένιας, τῆς ἀφρόστιας καὶ τοῦ πόνου, ἀλλὰ καὶ με τὴν παρουσία τοῦ φόβου, αὐτῆς τῆς ἀδυσώπητης σκιάς πὸν ἔχει κατακάτσει πάνω στὴ γῇ μας, ὅταν τὸν πόλεμο, πὸν ἔληξε, τὸν διαδέχτηκε μιά ἄθλια καὶ δόλια πολιτικὴ καὶ μιά ἀλόγιστη καὶ ἀχαλίνωτη τεχνολογία, πὸν ὅσο κακὰ μᾶς ὑπηρετεῖ, ὅσο καὶ καλὰ προάγει τὰ μέσα τοῦ ἀφανισμοῦ.

Καὶ ἐναντίον αὐτῆς τῆς πραγματικότητος παράταξε τὸν ἑαυτὸ του ὁ Ἀλβέρτος Σβάιτσερ καὶ μέσ’ ἀπ’ τὴν φωνὴ αὐτοῦ περνάει καὶ τὴν δικὴ του φωνὴ ὁ συγγραφέας τοῦ βιβλίου, πὸν συστρατεύεται με τὴν μεγάλη μορφή.

Λογοτεχνικά τὸ βιβλίο ἔχει τὴν ἀρετὴ τῆς ἐνότητος τοῦ λόγου καὶ τοῦ ὅρου. ‘Η δικαιοσύνη του ὅμως σὰν μελετήματος ἢ σὰν δοκιμίου εἶναι προβληματικὴ. Φυσικὰ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ βιογραφία, μολονότι περιέχει κατὰ ἱκανοποιητικὸ βαθμὸ στοιχεῖα ἀπ’ τοὺς σταθμοὺς τῆς ζωῆς τοῦ Α. Σβάιτσερ. ‘Η στήλη αὐτὴ ὅμως αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ μὴ σταθεῖ στὰ τέτοια ζητήματα, γιατί πιστεύει σὲ περιεχόμενο τοῦ βιβλίου, καθὼς πιστεύει στὴν ἥσυχη μεγάλη μορφή καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἀλβέρτου Σβάιτσερ.

Α. Φ. ΠΑΣΧΑΛΑΣ

ΜΝΗΜΗ Π. Α. ΜΙΧΕΛΗ (1903 - 1969)

Στὴ νεοελληνικὴ ἀρχιτεκτονικὴ ἡ Πάτρα ἔχει χαρίσει ἓνα μεγάλο ὄνομα: Πρόκειται γιὰ τὸν Παναγιώτη Μιχελῆ, ἀνθρώπου σοφοῦ, με ποικίλες καὶ βαθειὲς γνώσεις —ἀρχιτεκτονικὴ, μουσικὴ, φιλοσοφία—καθηγητὴ στὸ Πολυτεχνεῖο στὴν ἔδρα τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς Μορφολογίας καὶ Ρυθμολογίας, συγγραφέα ἔργων πὸν θὰ μείνουν κλασσικά καὶ πὸν ἔχουν τύχει, ὅπως ἄλλωστε καὶ ὁ ἴδιος, διεθνoῦς ἀναγνωρίσεως.

‘Αρμόδιος νὰ μιλήσω γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ ἔργο δὲν εἰμαι. Αἰσθάνομαι ὅμως τὴν ἀνάγκη ν’ ἀκούσω. Γιατὶ ὁ Π. Μιχελῆς ὑπῆρξε κορυφαῖος αἰσθητικὸς καὶ ὅποιος καταπιαστὴ με τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ ἔργο θάχει νὰ μᾶς δώσει πολλὰ. Μὲ ἄλλα λόγια εἶναι ἀφορητὴ, μιλῶντας γι’ αὐτὴ τὴν προσοπικότητα πὸν τίμησε τὴ σύγχρονη σκέψη, νὰ μπάσουμε σιγά-σιγά, ἔστω, τὴν ἀρχιτεκτονικὴ στὸν κύκλο τῶν ἐνδιαφερόντων μας καὶ ν’ ἀρχίσουμε με κάποιο τρόπο νὰ ἐπικοινωνοῦμε καὶ με τὴν τέχνη αὐτὴ. ‘Ολοι, ἄλλωστε, οἱ καλλιτέχνες ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ἓνα κοινὸ κατατοπισμένο, πὸν νὰ κατανοεῖ τὶς προσπάθειές τους. Καὶ πὸν πολὺ οἱ ἀρχιτέκτονες. Γιατὶ τὰ ἔργα τους, ἐκτὸς πὸν ἱκανο-

ποιοῦν κάποια βιοτικὴ ἀνάγκη, μᾶς δίνουν καὶ τὴ χαρὰ τὴν αἰσθητικὴ. ‘Τότερα, γιατί τὸ ἔργο τὸ ἀρχιτεκτονικὸ, ἔχει νὰ παλέψει με τὰ πιὸ φοβερὰ στοιχεῖα τῆς ζωῆς (πόλεμο, ἐκκατάφρα) καὶ τῆς φύσης, ἐκτεθειμένο καθὼς εἶναι στὴ φθορὰ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ καιροῦ, με τὸν ὁποῖο παλεύει καὶ κονταροχτυπιέται. Καὶ σὰν τέτοιο θέλει τὴ στοργὴ μας.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς ὅσο ἀσχολοῦμαστε, σὰν κοινὸ, με τὶς ἄλλες τέχνες, δηλαδὴ τὴ μουσικὴ, τὴ ζωγραφικὴ, τὴν ποίηση — ὁ Π. Μιχελῆς ὑπῆρξε καὶ λαμπρὸς ποιητὴς — δὲν ἀσχολοῦμαστε με τὴν ἀρχιτεκτονικὴ. Φοβοῦμαι πὼς τὸ εὖρὸν κοινὸ ἔχει κάνει κάποια παρεξήγηση ἀπὸ ἀγνοία πρὸς τὶς σύγχρονες αἰσθητικὲς ἀντιλήψεις. ‘Η ἀναφορά μας στὸ ἔργο τοῦ Π. Μιχελῆ θὰ λύσει πολλὰς παραξηγήσεις καὶ μιά ἐπίμνη καὶ βαθειὰ μελέτη θὰ ἐξαλείψει πολλὰς πλάνες. Πρέπει νὰ ἐπιμένει κανεὶς στὸ ζήτημα αὐτό, γιατί, ἀπὸ ὅ,τι συμβαίνει στὸν τομέα τῆς τέχνης αὐτῆς, πρέπει τὸ κοινὸ νὰ πληροφορεῖται ὅσα περισσότερα μπορεῖ. Μὲ ἄλλα λόγια πρέπει νὰ καλλιεργηθεῖ κάθε μορφή ἀγωγῆς τοῦ κοινοῦ πὸν θὰ τὸ βοηθήσει ν’ ἀναπτύξει δικό του κριτήριον. Χωρὶς ἓνα τέτοιο κριτήριον

ούτε την αξία των όσων βρήκαμε και πρέπει να διατηρήσουμε θα μάθουμε, ούτε να κρίνουμε και να αξιολογήσουμε θα μπορούμε τα έργα, που έμεις οι ίδιοι θα κληθούμε να τους δώσουμε μια θέση στη ζωή μας. Είναι, λοιπόν, άφορη η να καταπιαστούμε με το θέμα αυτό. Μέσο δὲ τοῦ έργου καὶ τῆς προσοικιότητας ἐνὸς Μιχαήλ, ἡ εὐκαιρία εἶναι μεγάλη.

Ἀνεξάρτητα ὅμως ἀπὸ ὅλα τούτα, σὰν πατρινοί, ὀφείλουμε νὰ τιμήσουμε τὸν Π. Μιχαήλ, πὺν ἡ ἀξία του σὰν κορυφαῖον αἰσθητικὸν καὶ ἀνθρώπον, δὲν μετριέται μόνο μετὴν ιδιότητα τοῦ καθηγητῆ. Ἰδιαίτερα, γιὰ τὴν ιδιότητά του σὰν καθηγητῆ στοῦ Πολυτεχνείου, θὰ μπορούσαν νὰ μᾶς μιλήσουν ἐπιστήμονες πὺν ὑπῆρξαν μαθητές του καὶ τώρα κάνουν καριέρα στὴν Πάτρα. Ἀλλὰ καὶ μετὲ τοῦ έργου του γενικὰ καὶ εἰ-

δικὰ θὰ πρέπει ν' ἀσχοληθοῦν, πλατεῖα μάλιστα κι' ἐλπίζω ἡ ΤΔΡΙΑ ν' ἀφιερῶσει ἕνα τεῦχος γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ, κάνοντας ἀρχὴ σὲ μιὰ σειρά ἐκδηλώσεων πρὸς τιμὴ τοῦ Π. Μιχαήλ.

Θὰ προτεῖνουμε, ἀλλὰ ἡ πρωτοβουλία ἀνήκει πὰ στοῦ Δημό, μιὰ ἐκθεση μετὲ σχέδια κ.λ.π., πὺν ἀσφαλῶς θὰ ὑπάρχουν καὶ ἡ κυρία Ἐφη Μιχαήλ, ζωγράφος διακεκριμένη, ἐλπίζει κανεῖς, πὺς θὰ ἤθελε νὰ διαθέσει γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ, ὅσα βέβαια διακρίσει ἡ ἐκθεση. Αὐτὰ εἰσφέρονται σὰν ιδέες. Ἄς γίνεῖ κατὶ ἄλλο καὶ κατὶ σπουδαιότερο. Ἐὰν ὁ Δημός καὶ μεῖς κάνουμε ὅτι εἶναι στοῦ θέρου μας, γιὰ νὰ τιμηθῇ αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος, ἔχουμε ἐξοφλήσει ἕνας χρέος.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΒΒΟΤΡΑΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΗΝ «ΥΔΡΙΑ»

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΛΗΣ

Ἡ Πάτρα ἔχει ἀνάγκη ἐνὸς καλοῦ πνευματικοῦ ὀργάνου. Εἶναι παλιὸ τὸ αἶτημα. Γίνανε στοῦ παρελθόντος φιλότιμες προσπάθειες καὶ βρέθηκαν καλοπροαίρετοι ἄνθρωποι πὺν διάθεσαν καὶ κόπους καὶ χρήματα καὶ ἐργασία, γιὰ νὰ στεριώσουν ἕνα περιοδικὸ ἀξιώσεων. Δυστυχῶς κανένα δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῇ. Πολλὲς οἱ αἰτίες. Ὅσοι ἀσχολοῦνται ὑπεύθυνα μετὰ τὰ Γράμματα τίς γνωρίζουν καὶ θὰ ἦταν ματαιοπονία νὰ τίς ἐπαναλάβουμε.

Ἐνα πνευματικὸ ἔντυπο, σὲ ὅποιαδήποτε μορφή, μόλις κυκλοφορεῖ, μοιάζει λὲς καὶ ἔρχεται στὴ ζωὴ ἕνας νέος ἄνθρωπος. Εἶναι σὰ μιὰ γέννα μιὰς καινούργιας ὑπαρξης. Ἐλπιδοφόρος σὲ πολλοὺς τομεῖς.

Ὅταν τὸ ἴδιο ἔντυπο σταματᾷ, ὅταν κλείνει, ὅπως λέμε, τότε μοιάζει μετὲ ἕνα θάνατο. Γιατὶ παῖρνει μαζί του ὅλες τίς ἐλπίδες πὺν εἶχε φέρει, γιατί μαζί του σβήνει τὸ φῶς πὺν εἶχε φεγγίσει, πὺν εἶχε φωτίσει νοῦ καὶ καρδιά. Στὸ κλείσιμό ἐνὸς περιοδικοῦ ποιότητος, σὰ βανώνεται καὶ ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ Ἐλευθερία.

Μετὰ μεγάλη χαρὰ βλέπω τώρα καὶ μερικὸ καιρὸ νὰ κυκλοφορεῖ τὸ περιοδικὸ «ΤΔΡΙΑ». Μετὲ συνέπεια σὲ καθαρὰς πνευματικὲς ἀρχές, μετὰ ψηλοὺς στόχους, ἐλεύθερα ἀπὸ πρόσωπα καὶ πράγματα, μετὰ σωστὴ ρότα πορείας, ἀνάμεσα ἀπὸ τίς τόσες συμπληγάδες τῆς παραξενυγμένης ἐποχῆς μας. Φέρνει δροσνέρο ἀπὸ καθαῖες φλέβες ὑδάτων πνευματικῆς ὁμορφιάς.

Γι' αὐτὸ καὶ πρέπει νὰ στεριώσει, νὰ ἐδραιωθεί στὴ συνείδηση ὅλων πὺν πασχίζουν γιὰ ἕνα καλλίτερο αὐριο, γιὰ μιὰ σωστὴ καὶ ἀνεξάρτητη σκέψη. Νὰ γίνεῖ ἡ δροσοπληγὴ στὴν κάρνα γιὰ κατὶ τὸ ἀνθρωπινότερο, τὸ ἀξέκραιστο καὶ τὸ ἀληθινό.

Ἡ «ΤΔΡΙΑ» πρέπει νὰ γίνεῖ τὸ φυλαχτὰρι τῶν νέων. Οἱ φοιτητές, οἱ ἀπόφοιτοι Γυμνασίου, οἱ νέοι ἄνθρωποι πὺν καθημερινὰ μπαίνουν στὴ στράτα τῆς ζωῆς, νὰ τὸ δεχτοῦνε σὰ δικό τους, νὰ τὸ κάνουν δικό τους περιοδικὸ καὶ νὰ ἀμυνθοῦν γιὰ νὰ μείνῃ δικό τους

Νὰ πάρουν ἐνεργὸ μέρος καὶ στὴν ἐκδοση καὶ στὴ σύνταξη καὶ στὴ διάδοσή του. Μετὰ τὸ ἔντυπο αὐτὸ νὰ κάνουν αἰσθητὴ τὴν πνευματικὴ παρουσία τους, νὰ φέρουν στοῦ φῶς τὰ μηνύματα, τίς ιδέες, τοὺς δραματισμούς του, τὴν ὅλη γοητεία πὺν δίνει ἡ Τέχνη τοῦ Λόγου.

Καὶ παράλληλα χρέος καὶ τῶν ἄλλων πνευματικῶν ἀνθρώπων τῆς πολιτείας μας, εἴτε εἶναι δημόσια πρόσωπα καὶ ὑπεύθυνα εἴτε ἄλλα καὶ ἀνεύθυνα, νὰ βοηθήσουν στὸν τομεῖ τῆς κυκλοφορίας τῆς. Ἄν δὲν γίνεῖ αὐτὸ, φοβᾶμαι πὺς θάρθει μιὰ μέρα καὶ ἡ θαναμία, ἡ ἀξία κάθε τιμῆς καὶ ἀγάπης προσπάθεια, θάρθει, λέγω μιὰ ἀποφράδα ὥρα, πὺν θὰ γύρει καὶ αὐτὴ, θὰ στραγγίξει, θὰ σβήσει.

Καὶ τότε θὰ συμβεῖ — αὐτὸ πὺν σημείωσαμε στὴν ἀρχὴ — ἕνας νέος πνευματικὸς θάνατος, ὀδυνηρὸς καὶ χωρὶς ἐλπίδα «ἀναστάσεως». Ἡ «ΤΔΡΙΑ» πὺν ξεκίνησε τόσο σωστά, τόσο ἐλεύθερα καὶ τόσο ὑπεύθυνα πρέπει νὰ ἐπιβιώσει. Αὐτὸ εἶναι χρέος κάθε πνευματικοῦ ἀνθρώπου πὺν κατοικεῖ σ' αὐτὴ ἐδῶ τὴν πανάρχαια πολιτεία τοῦ κερδῶν καὶ τοῦ λόγιου Ἐρμῆ.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΛΗΣ

ΣΗΜ. ΤΑΡΙΑΣ : Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ, προορισμένη στὴν ΤΑΡΙΑ, δημοσιεύτηκε ἀπὸ τὸν κ. Γ. Καραλή καὶ στὴν τακτικὴ του στήλη τῆς τοπικῆς ἐφημερίδος.

ΝΩΝΤΑΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Παρακολούθησα μετὰ πολὺ ἐνδιαφέρον τὸ νέο καὶ μοναδικὸ λογοτεχνικὸ περιοδικὸ τῆς Πάτρας «ΥΔΡΙΑ» ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἐκδόσεώς του. Τὸν περασμένο μῆνα ἐκυκλοφόρησε τὸ ἕκτο (6) τεῦχος σὲ νέο σχῆμα ἀπλό, καλλιτεχνικὸ καὶ ὡροῖο, ὅπως ἀκριβῶς ταιριάζει σ' ὅλα τὰ τοιαῦτα εἶδους σοβαρὰ περιοδικὰ. Καὶ ἡ «ΥΔΡΙΑ» εἶναι καὶ σοβαρὸ καὶ ὑψηλοῦ ἐπιπέδου λογοτεχνικὸ περιοδικὸ μετὰ ἐξέλιξη καὶ εὐρύτερες λογοτεχνικὲς προοπτικές.